

el tipus de llenguatge conservador. «Ay vé's-te'n d'aquí, Francisco, - Francisco, vé's-te'n d'aquí, / que la gent ya *xarra* massa - y ara trindrà més que dir», *Romancerillo* (MilàF, 328B). «G.: Ara també està cremat / que li roban butifarra. / TANA: Vaja! no sab lo que 's *xarra!*», així en boca d'una gitana amb fums de senyora, Pitarra (*La Venjança de la Tana, Gat. Si. I, 451*). En efecte, fora d'alguns usos especials, secundaris, ha estat sempre en català un mot de to una mica esqueixat, menys fi dintre l'expressivitat i matís pintoresc, que el menys vulgar però també ben viu *GARLAR* (cf. *LleuresC, 72*).

També amb a *AMALcover*: «No'm torses ses paraules o, si no, fora pus *xarrar!* — Jesús, Andreu, qu' é's de puntós!», *Contar.*, 323.2f. Però avui a les Illes es diu *xerra*, fins a Eiv. («*xerrà*: charlar», PzCabr.); «Amos i madones, / fadrines i allots / --- / fent alulea / truiet i bogiot, / *xerraven*, cridaven / sense to ni so», PdAPenya, *Po. Pop.*, 555. I fins Verdaguer en alguna ingènua obra de joventut: «--- se digueren / l'adéu, y prompte se perderen / carrer avall la noya, lo minyó bosc endins; / l'altre diumenge a l'entrar a missa / major els dos, frissa que frissa, / haurieu vist als dos, de l'església al exir, / acostadets, *xarra* que *xarra*, / haurieu vist sota la parra / qu'en lo cobert rònc s'embarra, / al davant de la casa, dessota 'l cementir ---» (*Rialles y plors, O. C. Pop.*, 209; observem, un versos abans, *raque o no raque*, cas paral·lel).

És clar que conserva la *a* pertot, fins avui, en els dialectes occidentals: *čarà* a les Borges d'Urg. (Arqués, *BDLC VI, 37*); «*xarrar* al meu enemic lo meu amagatall», JnLluís Pall. (*Records de ma vida de pa.*, 44). Val. *čarār* J. G. M. 1935.

Amb significats secundaris: 'revelar una cosa indiscretament o traïdora', com en JnLluís, però ja amb *e*: «Demà ho contaré als nois d'estudi, i --- veuràs quina garola armarem --- d'en Llambregues! --- Ell --- exclamà: --- Valdrà més que no *xerrem* --- És clar que un s'agradaria de *xerrar*-ho, i de veure com sa gent s'hi engresca --- però en Ll. --- a sa pell ens escriuria sa solfa ---», Ruyra (*La Parada, 57-58*). De subjectes no humans: «el vent *žéřā*», de la fressa quasi eixordadora que fa amb la vela quan bufa fort, StPolM, 1925. Dels moixons, V. infra *xerradissa, xerroteig, -ejar, perdiu xerra*. «La major part --- dels aucells canten una temporada --- mes nostre poble de pagès ha donat a algun d'aquests cants nom particular --- Lo perdigot: *ratxa, ratxeja* ---; la merla *xiula*; lo pardal, *xerra*; lo colom *racua* ---», Verdaguer (*Folk. O. C. Pop.* xxv, 28). A la ratlla d'Aragó se n'amplia l'ús, fins al punt de llevar-li tot matís pejoratiu o pintoresc, i dur-lo a deixar *parlar* quasi en desús: «isto y yo tenim que *čharrà* a pllé», Benasc (Ferraz, 45). El mateix es nota al llarg de la Ribagorçana.

Formes paral·leles a la catalana hi ha en oc. mod. *čharrà*, alt arag. *čharrar* (a l'E.: Casac. *BDC xxiv, 166*; però també Echo *tu čarās RLiR xi, 124*), murc. *čharrar* (GaSoriano), i en alguns dialectes esparsos de França (norm. *čharrer*) i Itàlia (*čarrare, isarrare, dzarrare*, sobretot a Sardenya, *AIS, 716*); mentre que, en l'italià

propi, *ciarrare* fou substituït per *ciarlare* [Boccaccio] per contaminació de *parlare*; el cast. *charlar*, que no apareix fins a mj. S. xvi, i el port. *charlar*, són suspects de manlleu de l'italià.

DERIV.: *Xerra* 'xerrada' [Lab.; *xarra, 1557 i 1634, DAG*]. *Xerrada* [Lab.]; tort. *xa*; val. *čarā* 'frase, modisme': «*fer aburrir els òus en cossoleta*: se diu quant algú --- enfada molt a un atre, y este per a donar-li a entendre lo --- aburrir qu'està d'ell, li tira eixa *čharrada* ---: així com un menjar --- fastidia si 's repetix», MGadea (*T. del Xè I, 294*; «*jarrā* I, 336); «una *čharrā*: frase equívoca, ocurrente o avicsa», *Canyisaes, 128*. A Ribagorça substituïx *conversa*: «hem feto una *čharrada* mol llarga» (Ferraz, 45). Alt Aragó endins *čharrada* i *čharrazo* són «una palabra mal dicha», 'un dialectalisme molt gruixut' Aísa, Bestué 1965-66 (en els quals no asseguraria que no hi hagi tanta o més influència del cast. CHARRO, que s'enllaça amb el basc *txarre* hipocorístic de *zabarre* 'vell').

Xerradina.

Xerradis. Xerradissa f. [DOrt.; 1885, Cases Amigó] «un pobre jai --- també 's penjà --- Hi va haver la *xerradiça* pròpia del cas, intervingué la justícia y se parlà de disgusts --- y misèria», JnRosselló (*Many.*, 50). «Vora el Metròon d'Atenes, sota els plàtans: Si mires cap amunt, veuràs com l'ocellada, / entre l'espessa forra del plàtan verdejant, / trasteja movedissa, la *xerradissa* armada, / en doina la fallera de modular un nou cant», Coromines (*Termes de Meleagros III, 10.4, O. C., 1348*). *Xerrador* (c. 1500, Alb. el Gran, *AlcM, DAG*; 1502, *Dicc. Cat. Al. supra*); *xerradoria. Xerradúria*.

Xerraire [1560]: «adoleschos: *xarrayre*», Nebrixa cat. de 1560, fº 5rº; a. 1623, *DAG*; ocell, *BDC x, 99*; Barravés, *BDC vi, 57*; «els aucellets --- n'hi hagué un de *xarrayre*, / que tot ho va anà a contà / a son pa<i>re y a sa ma<i>re», Romllo. (MilàF, 317Aa); *xerraireria; xerraina* mall. *DAG*.

Xerrameca [*xarr-*, Lab.] es pot mirar com un derivat de *xerram* collectiu, però com que *-ec* a penes és sufix, jo ho jutjaria més aviat com un cpt. de *xerra* (*supra*), amb l'adj. *MEC, MECA*, en el sentit de 'xerramenta poca-solta': «el caràcter misogin de l'*Espill* de Roig no encaixava en el to de la *xerrameca* de les burgeses de València» (a. 1476), JnFuster, *Disc. de Recepció del Doctorat Honoris C. Bna.*, 21-x-1984, 12; *xerramec* [c. 1880, *DAG*]; *xerramequejar; xerramequeria* [*DAG*]. *Xerramicòrum*; encreuat amb *xanxa/xàtxerà: xetxamec*.

Xerrament [1695, *dicc. Lacavalleria*]; *xerramenta* [Belv.]: «—Vaja, no siguis esquerpa --- un pamet de falda --- L'avi Sàssola se sortia sempre amb la seva. Afolava el seu caparràs a la falda de la Rosó, --- i baixet, baixet, seriosament, com qui diu de cor una lliçó, vessava la *xerramenta* més saborosa i divertida que s'hagi sentit a la platja», Ruyra (*Veilles d'estiu, P. de Rosa I, 41.2*); *xerramenteria. Xerramella. Xerrarella. Xerratina. Xerrua*.

Xerratiu [S. xviii, *DAG*]; *xerrativa* (en alguna ed. d'OPou segons *AlcM*, però no 1575; Belv.). *Xerratola*